

ZIAR DE LĂGAR. CARACAL, 1945

1. La Sibiu

22 martie 1945. La orele 23,45 m-am încadrat în cercul Iovănescu, Buzilă ș.a. Adică, am fost arestat.

Vineri, 23. III. '945. Azi trebuia să asist la lecția finală a surorii Simona Lăpădat, din Geografie, iar după-amiază la 4 aveam cu studenții examen de Istoria pedagogiei.

Vineri seara am trecut din Piața mare în strada Brukental, la Reuniunea Meseriașilor Români, unde eu sînt membru fondator...

Vineri, 29. III. au venit aici alți cîțiva colegi, printre ei Alecu Procopovici ¹ și Grigore Popa ².

Marti, 3. IV. Procopovici a trecut în Strada Tribunei, unde era Resortul cultelor în 1919 și unde sta Al. Vaida.

Miercuri, 4. IV. Seara a fost la noi chestorul Crăciun, care a vorbit cu fiecare din noi. Din parte-mi i-am spus că eu sînt victima unor intriganți interesați, că în memoriul către Comisia de epurație, înaintat de Rectoratul Universității Chesturii, am dovedit că toate acuzațiile sînt neîntemeiate și că el nu trebuie să se conducă după ce zice unul și altul, ci după „adevărul Domnului, care

rămîne în veci“. Ne-a promis că în curs de două zile vom fi audiați cu toții. Să vedem !

Joi, 5. IV. A fost arestat, la Sibiu, „fascistul veteran A. C. Cuza“, în vîrstă de 88 de ani, paralizat corigibil. I s-a impus domiciliu forțat.

Vineri, 6. IV. Am terminat de redactat Întîmpinarea către Cabinetul II de instrucție în chestia Lepedeanu³. Îl dau Nuțichii să mi-l transcrie la mașină. Totuși, n-am fost ascultat nici astăzi, cu toată asigurarea dată de chestor. Unii dintre deținuții de aici au fost eliberați între timp : inginerul Ivănescu de la București, notarul Halmaghi din Slatina, primarul Toma Turcu din Aiud, funcționarul Cătineanu de la Gaz Metan, studentul în medicină Horațiu Ciortin.

Azi a fost la mine, pentru a doua oară în două săptămîni, șeful meu de lucrări de la Seminarul Pedagogic Universitar, Const. Cumpătă...

Ieri au fost călugărițele eleve Galiani Dumitrescu, Tatiana și Florenția. Foarte emoționate. Cu cîteva zile înainte au fost călugărițele Simona Lăpădat, Calidonia și Pinufria. Tot ieri colegul Petran⁴, apoi tînărul Bucșa cu mătușa sa Anișoara.

Sîmbătă, 7. IV. Am inaugurat Universitatea populară, cu o lecție despre „Experiența făcută de Frontul Renașterii Naționale la 1939 în domeniul politicii minorităților“. Ascultătorii m-au rugat, in corpore, să le țin zilnic lecții.

Aflu că noul rector, E. Petrovici, a făcut o adresă oficială la Minister ca la Seminarul Pedagogic să fiu înlocuit cu D. Todoran !

Tavi mi-a trimis vorbă să demisionez și de la catedră. Voi vedea ce voi face, dar nu mă grăbesc prea mult.

Nici astăzi nu am fost chemat spre audiere.

În schimb, aseară am făcut o baie bună, la dna colonel Iroftescu.

Astă-seară ne-a cercetat comisarul de poliție Antoniu, care m-a asigurat că mîine sau poimîine voi fi audiat. Fostul proprietar al cinematografului Corso, care a fost ascultat astăzi din nou la Inspectoratul Poliției, mi-a comunicat că a auzit pe Crăciun și Armeanu vorbind că pentru ascultarea „profesorilor“ (adică eu și Procopovici) trebuie să însărcineze pe cineva cu mai multă autoritate.

Dumunică, 8. IV. 1945. Au fost la mine ai mei : Veturia, Nana, Crișan, lița Paraschiva, Nuțica, iar la geam

nepoții Mitică și Georgel (în rasă). Doamna Dragojan de peste drum a venit să mă invite la masă. Sancta simplicitas !

N-am fost chemat la audiere. Am citit Faptele Apostolilor. Ce lectură îmbunătătoare, înălțătoare și, într-un sens, și deprimantă. Am scris câteva considerațiuni pe marginea lor.

Tavi stăruie din nou pentru demisia mea.

Luni, 9. IV. 1945. N-am fost ascultat nici astăzi.

Am scris trei adrese către Minister, în vederea punerii mele în libertate, a doua pentru concediu pe întreg anul școlar 1945/46 și a treia cu demisia mea de la Universitate. Le-am trimis prin Tavi, să procedeze cum va crede el că e mai potrivit cu situația. I-am trimis și 2 coale iscălite în alb.

Nevastă-mea îmi aduce vestea cu apropiata deportare la lagărul din Caracal...

Marti, 10. IV. Nici azi nu m-a deranjat nimeni cu ascultarea. Zvonul cu Caracal devine tot mai stăruitor.

Citesc Tribuna din 1899 și 1900.

Azi m-au vizitat în afară de Veturia, Nana și Crișan, cari vin zilnic la mine, dna Vasiliu, Felicia, Săftuca, Lenuța și Ion Cozma.

A fost și D. Roman, cu un raport al tov. Cumpătă. Am scris două adrese oficiale pentru Seminar, însărcinînd și pe Lungu⁵ să mă înlocuiască la lecțiile finale. Roman mi-a comunicat că Lungu i-a spus că asta nu-i prea convine, deoarece este foarte ocupat. De aceea n-a fost în 18 zile decît de două ori la mine.

Miercuri, 11. IV. 1945. Sînt chemat la Inspectoratul Poliției, spre a fi audiat de subinspectorul dr. Brădeanu. Cer să-mi comunice numele acuzatorilor și capetele de acuzare. Mi se răspunde confidențial, că pînă înainte cu vreo două zile, nu exista la dosarul meu nici o piesă, afară de adresa Rectoratului și de memoriul meu către Comisia de epurație. Abia în ultimele 2 zile s-au adunat niște hirtii.

Le văd : Un articol lung al lui D. Todoran : „Universitatea din Cluj și cazul O.Ghibu“, cu tot felul de imbecilități și infamii. Apoi un extras scris cu mîna de S. Dragomir⁶, din scrisoarea mea în legătură cu desființarea partidelor la 1938 și un alt extras, cu mașina, din memoriul meu contra Dragomir-Hațieganu, în care arăt că S. Dragomir n-a scris nimic, de 25 de ani, în legătură cu

statele slave. Apoi, niște extrase din memoriile mele către Facultate, certificate de Daicoviciu ⁷. Apoi memoriul studenților și articolele din „România Viitoare” și, în sfârșit, un fel de rechizitoriu anonim, scris cu mașina, cuprinzând două pagini de cele mai odioase infamii și minciuni. Am scris pe el : „De ce autorul nu iscălește aceste afirmațiuni ?” (sau cam așa ceva). Am văzut și ordinul Parchetului militar de prelungire a mandatului de arestare pentru că sînt „doctrinar al legionarismului !”

Dr. Brădeanu îmi comunică mai departe că sînt acuzat de legionarism, hitlerism, antonescianism, fascism, reacționarism și imperialism. Mă sfătuiește să dau o declarație scurtă, deoarece orișice aș declara, situația este așa încît nu se va ține seama de cele spuse de mine. Dacă va veni o schimbare mai mare de ordin politic, se va schimba și situația mea, altfel, deocamdată, nu.

La prima audiere, din cauza timpului scurt, nu pot termina declarația, pe care o scriu eu, independent, afară de primul alineat pe care mi-l dictase dr. Brădeanu.

Sînt chemat și după-amiază, tîrziu, între 6,30—8, cînd îmi termin declarația foarte apăsată, pe care i-o citesc subinspectorului. Nemaifiind la birou nici o dactilografă, rămîne scrierea declarației pentru a doua zi.

Joi, 12. IV. Brădeanu îmi spune că a vorbit cu inspectorul Armeanu despre declarația mea ⁸. Ea nu poate fi acceptată, dat fiind că în ea atac pe Daicoviciu etc. „În ce situație ne puneți pe noi, pe mine și pe dl. Armeanu ?” — Nu mă privește ! Eu am dreptul să mă apăr cum cred eu și să atac pe oricine-l socotesc imoral și nedrept. — Dar cu asta numai vă înrăutățiți situația ! — Nu-mi pasă ! Împușcați-mă, dar dreptatea și adevărul trebuie spuse pe față !

Îi arăt lui Brădeanu dovezile în contra lui Daicoviciu, din memoriu. Concluzia ? Să fac declarația așa cum cred eu. Brădeanu e convins de dreptatea mea și are cuvinte teribile despre situație. — Nația asta își merită soarta...

Cer să am o întrevvedere cu Armeanu, care se aprobă.

I se prezintă, mai întîi, de către Brădeanu, declarația mea în 3 exemplare neiscălite încă de mine. Mă primește Armeanu, care-mi declară că el n-are absolut nici un amestec în chestia arestării mele, nici cu audierea ! Totul e chestorul ! Îi propun să-mi dea posibilitatea să-i arăt pe larg problema, în timp de o oră, două sau mai multe. E de acord și-mi fixează o nouă întîlnire pe seara acestei zile, de la 7 înainte.

Dar seara n-am mai fost chemat.

Vineri, 13. IV. Nici astăzi n-am fost chemat, măcar pentru semnarea declarațiilor. Brădeanu a plecat la Mediaș.

Nepoata Nuțica îmi scrie pe curat lunga întâmpinare către Parchet în chestia Lepedeanu. Nevastă-mea s-a îmbolnăvit greu, ieri, când eu eram la Chestură, s-a pus la pat. Inima, biata, care nu mai poate suporta mișelia daicoviceo-todoraniană...

Sîmbătă, 14. IV. Nana îmi scrie la mașină declarația într-o redactare revăzută. La chestură, unde s-a dus să scoată autorizația pentru a mă putea vedea a doua zi, dă, în cabinetul chestorului, peste Daicoviciu, care era în mîină cu dosarul meu. A văzut, deci, declarația mea, care este foarte îndesată.

„România Viitoare“ de azi aduce știri că dimpreună cu Lupaș⁹ și cu Herseni¹⁰, am fost epurat definitiv de la Universitate. După asta ce urmează : eliberarea, la-gărul sau frontul ? Ce va binevoi să hotărască Excelența Sa Daicoviciu.

Aseară a murit Roosevelt.

De la București știri despre clătinarea serioasă a guvernului Groza.

Duminică, 15. IV. După cinci zile de când n-a mai putut veni să mă vadă Veturia, azi mi-a scris o scrisoare foarte frumoasă. După-amiază vine cu Nana și Crișan. Foarte slăbită și fără față. Mă tem de ceea ce ar putea să se întîmple. Nu mai poate lupta ; e din cale afară de obosită și de revoltată în același timp.

Vin și nepoții Mitică și Tavi grăbit. Azi e aici sub-secretarul de stat Potop și scriu o scrisoare, rugîndu-l să dea dispoziții să-l pot vedea cîteva minute. Nu mi-a dat nici un răspuns.

Azi am avut trei echipe de paznici de-ai Poliției poporului, respectiv gărzile cetățenești — fiecare de cîte două persoane. Toți cei 6 au fost unguri. Așa am ajuns în România de astăzi.

Luni, 16. IV. M-a vizitat Constantin Tomescu de la Chișinău. Epurat. Fără slujbă de la 1 februarie.

Fac o adresă către chestor să dispună internarea mea în Clinică.

Martți, 17. IV. Crișan a fost la Clinica balneologică de mi-a scos un certificat de la dr. Morariu, pe care l-a atașat la cererea către Chestură. Apoi a fost la chestor care

a pus clauza că să se pronunțe dr. Gherghel. Să vedem acum.

Ieri a fost instalat primul primar muncitor al Sibiului, tipograful Vasile Hada.

Tot ieri au fost înmormîntați aici doi refugiați din Maramureșul ajuns sub Ucraina Comunistă : episcopul Vasile Stan al Maramureșului și fostul Director al Liceului Dragoș Vodă, Mihail Șerban, ambii foști colegi ai mei... Au trecut într-o lume mai bună.

S-a întors de la București colonelul Virgolici. Zice că comedia arestării mele ar proveni de la colonelul Atanasiu, care m-a denunțat Ministerului de Război ca primejdios pentru regim. A văzut denunțul la Minister. El e invocat ca martor !

Știri de la Tavi că situația mea e destul de proastă. Totuși, speranța nu trebuie pierdută.

Aseară a fost adus aici și Ion Martin, directorul școlii tehnice. Îl pasc și pe el dușmanii. Ne gîndim împreună ce-ar fi de făcut. Vorbesc și cu Stîngaciu. Un luminis.

După-amiază vine Veturia cu Nana. Veturia a fost de trei ori la mine astăzi. Regimul de supraveghere s-a înăsprit azi-dimineață, din cauza maiorului rus, care l-a ridicat aseară pe Hess, directorul fabricii de cîntare. O undă rece i-a cuprins pe toți.

Nici azi, nimic de la Inspectorat. Se tem să ia vreo măsură în contra mea ?

Crișan se duce din nou la chestorul, de unde ia hîrtia pentru dr. Gherghel, pe care însă nu-l găsește acasă. Să sper că vom ajunge măcar la Clinică !

A fost la mine Axente Banciu.

Miercuri, 18. IV. Veturia îmi trimite scrisorile de la copii : una de la Mihai, 2 de la Tavi, una de la Ella. E frumoasă grija lor pentru asigurarea libertății pe seama părintelui lor.

Azi ne-a venit și o arestată : Dșoara dr. Lazăr, acuzată de legionarism. Un moment de variație. Dar unde și cum s-o culcăm ? Zilele acestea am arătat memoriul meu dr. Petre Radu și I. Martin. Eu citesc acum romanul lui Erich Maria Remarque : *Iubește pe aproapele tău*. Ce mizerie morală războiul ! Ce monstruozitate !

Elevul meu de 74 de ani ing. Sigmund Dachler face mari progrese în filosofie.

Joi, 19. IV. Sibiu. Veturia este foarte îngrijorată. Nu i-a trimis lui Tavi declarația mea. La o oră după plecarea ei de aici, ni se aduce la cunoștință că astăzi la 3 vom fi duși în lagăr la Caracal.

2. Lagărul Caracal

Luni, 23 aprilie, Sf. Gheorghe.

N-am mai ajuns să scriu nimic de joi de la Sibiu.

Am fost aduși aici în vagoane de vite, 47 de persoane într-un vagon, plus 3 gardieni. O noapte mizerabilă sub toate raporturile, după o despărțire grea de ai mei : Veturia, Nana, Crișan, lița Paraschiva, Marioara, Nuțica și Maria. Cine știe când și cum ne vom mai revedea și dacă peste tot ne vom mai revedea în lumea aceasta ? Dar, fie ce-o fi ! Voia Domnului !

Am ajuns aici vineri dimineața la 9. În gară, grație amabilității șefului Bălășoiu, am putut vorbi la telefon cu Camera de agricultură, de unde a venit în curînd nepotul Emil, care m-a însoțit pînă la lagăr și pe care l-am rugat să-mi facă rost de o saltea și de mîncare din oraș.

La lagăr formalități multe, încete și, bineînțeles, anti-patice : fișe, percheziții etc. Apoi, la cabană ne întîmpină gazetarii eroi de la Gazeta Transilvaniei : I. Colan, dr. Căliman, I. Bozdog, M. Suciu-Sibianu și alții.

La cabana nr.12. Murdară și plină de ploșnițe. Fuseseră înainte prizonieri ruși, apoi germani și unguri. Ce mizerie imensă ! Ocup cu Al. Procopovici două locuri din „parter“, sub care e „subsolul“ și peste care se răsfăță etajul. Facem mai întîi curățenie de praf și de ploșnițe. Cu multă scîrbă și teamă. Apoi ne facem paturile pe scînduri, peste care bunăvoința lui Colan așterne o rogojină drept saltea.

Primesc de la Emil o scrisorică, prin care îmi comunică că n-a putut obține la telefon Sibiul, în schimb a